

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม
และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ.
จิตร ภูมิศักดิ์. (2556)

บุณย์เสนอ ตริวิเศษ¹ / Bunsanoe Triwiset

หากมีคนต่างชาติมาถามคนไทยว่า สัญลักษณ์ประจำชาติไทยคืออะไร มีอะไรบ้าง จะมีคนไทยที่คนที่จะตอบคำถามนี้ได้ทันที และครบถ้วนว่า สัญลักษณ์ประจำชาติไทยปัจจุบัน (Nation Identity) มี 3 สิ่ง ได้แก่ ช้างไทย ดอกราชพฤกษ์ (คูณ) และ ศาลาไทย ที่กล่าวแบบนี้ มิได้ต้องการตำหนิว่า คนไทยโง่เขลา ไม่ยอมรับรู้อะไรที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศตัวเอง แต่เมื่อมาดูที่มาที่ไปของสัญลักษณ์นี้ ก็พบว่า สัญลักษณ์ 3 สิ่งนี้ ถูกกำหนดขึ้นโดยคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2544 ซึ่งในขณะนั้นในนาย ปองพล อดิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีและประธานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติเป็นผู้เสนอ ด้วยมีเจตนาดีเพื่อการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวก็พอทำให้คนไทยเข้าใจและยอมรับได้ เพราะเป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์

หากเป็นคำถามในลักษณะเดียวกัน ที่ใกล้หัวใจคนไทยเข้ามาอีก เป็นคำถามที่ถามตัวเองว่า “ความเป็นไทย” คืออะไร ผู้เขียนเชื่อว่า มีบางคนตอบได้ แต่หลายคนงงงั้น คนที่ตอบได้คงตอบตามข้อความในแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ว่า

ความเป็นไทยก็คือ ในการที่เราเป็นคนไทย อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย เราควรระลึกถึงคุณของบรรพบุรุษของเราที่ท้านได้สร้างสมวัฒนธรรม ประเพณี ต่างๆ มาความมีวัฒนธรรม ประเพณีนั้นแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเจริญ มีอารยธรรมเป็นของตนเอง คนไทยไม่ได้ลอกเลียนแบบวัฒนธรรมของชาติอื่นๆ มา หากแต่ว่า คนไทยรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามา ปรับปรุงให้เข้ากับคนไทย เพราะฉะนั้นเราจึงสามารถภาคภูมิใจได้ว่าประเทศไทยของเราเป็นชาติที่มีอารยธรรมเป็นของตนเอง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หากให้ละเอียดที่แยกย่อยไปกว่านั้น ความ เป็นไทย คือ ภาษาไทย การแต่งกายไทย การแสดง ความเคารพด้วยการไหว้และกราบแบบไทย สถาปัตยกรรมไทย รำไทย ดนตรีไทย กีฬาไทย การ เล่นต่างๆ แบบไทย ตลอดจนความกตัญญูต่อพ่อ แม่และผู้มีพระคุณ และที่อาจจะต้องได้ยืนแบบ อัตโนมัตติ หากถามว่าคนไทยเป็นอย่างไร ก็คือคำตอบ ที่ว่า

“คนไทย คือ คนที่พูดภาษาไทย นับถือศาสนา พุทธ มีเชื้อชาติไทย และรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และอาจจะแถมด้วยการบอกว่า เป็นคนดีมีคุณธรรม พร้อมทั้งจะตอบแทนคุณ แผ่นดิน”

นี่คือมุมมอง “ความเป็นไทย” ที่ไม่เป็น ปัญหา พร้อมเอื้ออำนวยให้ความเป็นไทยแบบนี้ ดำรงอยู่ต่อไป

แต่อีกด้านหนึ่ง มุมมองที่ว่า “ความเป็น ไทย” ที่เป็นอยู่นั้น ได้สร้างปัญหามากมาย ควร ทบทวน รื้อทิ้ง ผังที่มีมุมมองแบบนี้ เช่น มุกหอม วงษ์เทศ (2011) กล่าวว่า “ความเป็นไทย” มากมาย หลายนอย่างเป็นตัวถ่วงความเจริญของชาติไทยและ คนไทย ความล้าหลังและลักษณะอนุรักษนิยมจัด ของสังคมไทย มีสาเหตุหลักๆ มาจากความเป็นไทย นั้นเอง “ความเป็นไทย” เป็นสิ่งไม่มีจริง เป็นสิ่งที่รัฐ ไทยเสกสรรคืบแต่งขึ้นเพื่อหลอกลวงตัวเอง และ สถาปนาเป็นมาตรฐาน (ที่ไร้มาตรฐาน) เพื่อกีดกัน และกีดเหยียดความเป็นไทยแบบอื่นๆ ที่ไม่ถูก ยอมรับและผนวกรวมให้เป็นส่วนหนึ่งของความเป็น ไทย ทั้งยังกล่าวว่า “ความเป็นไทยเป็นศัตรูกับความ

มีอารยะและความเจริญก้าวหน้า”

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2551: 20) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ การปะทะกันถึงเลือดตกยางออก ระหว่างกลุ่ม พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กับชาวบ้าน ตำบลภูมิซรอล อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในกรณีความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาเรื่อง ปราสาทพระวิหาร เมื่อปี พ.ศ. 2551 โดยกล่าวว่า เหตุการณ์ครั้งนี้ไม่ใช่ความขัดแย้งเพื่อแย่งชิงอำนาจ และผลประโยชน์ หากเป็นความขัดแย้งระดับโลก ทัศน์ โดยเฉพาะจินตนากรรมเกี่ยวกับชาติ กล่าวคือ ฝ่ายแรกมีจินตนากรรมที่สูงส่งที่จะเสียสละทุกอย่าง เพื่อชาติ ชาติที่เป็นนามธรรมและอยู่สูงสุดเอื้อม กับ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นชาติที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ดำเนิน ไปอย่างปรกติของผู้คน จินตนากรรมทั้งสองแบบก็ คือผลผลิตแห่งกระบวนการสร้าง “ความเป็นไทย” ที่ทำให้ฝ่ายแรกสำนึกว่าตนเป็นไทย หากอีกฝ่าย สำนึกตนว่า “ความเป็นไทย” ทำให้พวกเขา “กลายเป็นอื่น” (the otherness)

เช่นเดียวกับ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2553: 10) ที่เห็นว่าปัญหาต่างๆ ในปัจจุบัน มีเหตุสำคัญมา จากการเปลี่ยนนามของประเทศ จาก “สยาม” เป็น “ไทย” เมื่อปี พ.ศ. 2482 โดยกล่าวว่า การเปลี่ยน นาม “สยาม” เป็น “ไทย” ในครั้งนั้น ได้สร้าง “ความสับสน” ระหว่างสิ่งที่เรียกว่า “ผู้คน/ ประชาชน” กับสิ่งที่เป็นามของ “ดินแดน/ ประเทศ” (peoples and land) ตัวอย่างที่พบเห็น เข้าใจผิดอยู่เป็นประจำ คือ Taiwan หรือ Thailand หรือไม่ก็ทำให้นามอันเป็น “สิริมงคล” เช่น สยาม หรือ Siam กลายเป็น “อัปมงคล” ด้วยการที่นัก วิชาการสกุล “เชื้อ-ชาตินิยม/อำมาตยาธิปไตย” ลาก

การตีความและตัวสะกดเป็น “สยาม” (ศ.ศาลา) ที่แปลว่า “ดำหรือคล้ำ” หรือตีความไปไกลกว่า เป็น “ทาส” พร้อมทั้งกล่าวหาว่าเป็นคำที่ “ขอม/เขมร” ตั้งไว้ให้ก่อนสมัยกรุงสุโขทัย ทั้งเห็นว่า การเปลี่ยนนามประเทศในครั้งนั้น เป็นวาระซ่อนเร้น เพื่อการยกย่องเชิดชู “เชื้อชาตินิยม (racism) “ความเป็นไทย” “ชนชาติไทย” ตอกย้ำอัตลักษณ์ไทย และกดทับอัตลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ หรือชาติพันธุ์อื่นซึ่งมีมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ในประเทศไทย ทั้งยังเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทั้งหลาย เปลี่ยนนามประเทศจาก “ไทย” เป็น “สยาม” ตามเดิม หนังสือ ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ คืองานค้นคว้าทางวิชาการที่ชี้ให้เห็นความจริงว่า ความเป็นไทย ที่รัฐไทยสร้างขึ้นมานั้น เป็นความจริงแท้หรือความจริงจำลอง

ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ เป็นผลงานชิ้นสุดท้ายของจิตร ภูมิศักดิ์ นักวิชาการ กวี และนักปฏิวัติ เป็นงานค้นคว้าที่มีลักษณะเป็นงานวิจัย ใช้เวลาเขียนนานถึง 7 ปี เขาเขียนขึ้นขณะที่ถูกจองจำ ไร้ซึ่งเสรีภาพ และอิสรภาพ กระนั้นก็ตามงานชิ้นนี้ กลับเป็นงานวิชาการที่โดดเด่นที่สุด พิสูจน์ความเป็นนักวิชาการอย่างแท้จริงของเขา ที่เป็นทั้งนักอักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี โดยที่จิตร ภูมิศักดิ์ สามารถนำศาสตร์หลากหลาย มาค้นคว้าวิจัยหัวข้อดังกล่าวอย่างน่าสนใจ ลึกซึ้งรอบด้าน กว้างขวาง อีกทั้งยังประสบความสำเร็จ ในด้านที่สามารถนำเสนอผลการค้นคว้าอย่างมีบูรณาการ

หนังสือ ความเป็นมาของคำสยาม ไทย, ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 นี้ แบ่งเนื้อหาเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคหนึ่ง ความรู้ทางนิรุกติศาสตร์และประวัติศาสตร์ ภาคสอง ชื่อชนชาติและฐานะทางสังคม และภาคสาม ข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม จิตรใช้หลักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ เปรียบเทียบเชิงประวัติ (Comparative Historical Linguistics) เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาในช่วงแรก โดยพยายามชี้ให้เห็นราก และต้นตอของคำบ่งบอก ชนชาติ ที่สำคัญ คือ คำ สยาม ไท - ไต - ไทย ลาว และ ขอม โดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง และวิธีคิดวิธีการศึกษา ที่ไม่ถูกต้องในการศึกษาที่ผ่านมา จิตรใช้คำเหล่านี้ สืบค้นต้นกำเนิดของคนไทยอย่างมีระบบ โดยเฉพาะเรื่อง วิเคราะห์ความเป็นมาของ สยามกุก และ พลโว ซึ่งงานค้นคว้าวิจัยนี้ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2519) ได้สะท้อนทัศนะว่า “เป็นการเสาะแสวงหาทางวิชาการที่น่าตื่นเต้น และน่าทึ่งเป็นที่สุด”

เนื้อหาใน ภาคหนึ่ง ความรู้ทางนิรุกติศาสตร์และประวัติศาสตร์ มุ่งประเด็นการสืบค้นไปที่ร่องรอยของคำ “สยาม” ทั้งในมุมมองของนิรุกติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ โดยพบว่า คำเรียกชาว “สยาม” ของชนชาติเพื่อนบ้านและอาณาจักรข้างเคียงนั้น ย้อนแย้งและคัดค้านความคิดของผู้นำรัฐไทยผู้เปลี่ยนแปลงนามประเทศ กล่าวคือ คำ “สยาม” โดยแท้จริง มิได้มีรากจากภาษาสันสกฤตแต่อย่างใด หากแต่ คำว่า “สยาม” มีกำเนิดเก่าแก่มาจากคำในตระกูลภาษาไท/ลาวโบราณคือ “ซำ” หรือ “ซัม” ซึ่งไม่เกี่ยวกับคำจากบาลี-สันสกฤต “ซำ” หมายถึงแผ่นดินที่มีน้ำ เป็นที่อยู่อาศัยท่ามกลางน้ำ คำนี้ยัง

หลงเหลือใช้กันอยู่ เช่น แขวงชำเหนือในประเทศลาว และคำคำนี้ก็ออกเสียงเพี้ยนกันไปตามลิ้นภาษา เขมรเรียกว่า เสียม อย่างเช่น ภาพเสียมกุกที่ปราสาท นครวัด ส่วนมอญออกเสียงว่า เซ็ม มลายูออกเสียงว่า เสียมหรือเซียม จีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ้องและราชวงศ์หมิงก็เรียกดินแดนของเราว่า เสียนหรือเสียม ในพระราชสาส์นจากปักกิ่งเรียกเราว่าประเทศเสียมลื้อ หมายถึง สุพรรณบุรีผนวกเข้ากับลพบุรี กลายเป็นราชอาณาจักรศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของสยามประเทศถึง 417 ปี

นั่นก็แสดงว่า คำว่า “สยาม” หรือ Siam นั้น เป็นคำโบราณเก่าแก่มาก อาจจะมีมากกว่า 1 พันปี (ก่อนตั้งกรุงสุโขทัย/อยุธยา/ล้านนา/ล้านช้าง) ดังนั้น คำว่า “สยาม” ก็เก่าแก่กว่าสถาบันกษัตริย์ หรือ “ระบอบราชาธิปไตย/สมบูรณาญาสิทธิราชย์” ที่เพิ่งสถาปนาขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ด้วยซ้ำไป

คำว่าสยาม หรือ Siam นั้น หมายถึง ดินแดนหรือแผ่นดิน หมายถึง บ้านเมือง ส่วนคำว่า “ไทย” Thai/Tai หมายถึง คนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ อาศัยร่วมกับคนชนเชื้อชาติอื่นๆ ไม่ว่าจะคนไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จิ๋ว กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไทหล้า จาม ขวามลายู ซาไก มอแกน ทมิฬ เปอร์เซีย อาหรับ ฮ่อ พวน ไทดำ ผู้ไท ขิ่น เวียดนาม ยอง ลัวะ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง ปะหล่อง มูเซอ อะข่า ชะมู มลาบรี ของ ญากูร์ ฝรั่งเศสชาติต่างๆ แยกชาติต่างๆ ลูกครึ่งอีกจำนวนมาก

งานค้นคว้าของจิตร ภูมิศักดิ์ ยังอธิบายกว้างขวางว่า อาหม หรืออัสสัม บริเวณลุ่มน้ำพรหมบุตรในอินเดียภาคเหนือ มาจากคำว่า สยาม ฉาน หรือชาน บริเวณลุ่มน้ำสาละวิน (หรือน้ำแม่คง) ใน

พม่าภาคเหนือ เป็นคำเดียวกับสยาม คนในกรุงศรีอยุธยาบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาเรียกผู้คนในตระกูลไทย-ลาวบริเวณลุ่มน้ำสาละวินว่าไทยใหญ่หรือสยามใหญ่ (มีระบุครั้งแรกในเอกสารของลาตูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เข้ามาถึงพระนครศรีอยุธยาแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2199-2231 แล้วเรียกผู้คนทางลุ่มน้ำโขงว่าไทยน้อย หรือสยามน้อย) สยามประเทศ หรือสยามเทศสะ เป็นคำพื้นเมืองประสมกับคำบาลี ที่พยายามทำให้เป็นบาลีตามความนิยมสมัยนั้น ใช้เรียกดินแดนสยาม หรือบริเวณชื่อสยาม ราชอาณาจักรสยาม อันเป็นชื่อที่ชาวต่างชาติเรียกบริเวณที่ราบลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่เป็นกรุงศรีอยุธยา

เนื้อหาใน ภาคสอง ชื่อชนชาติและฐานะทางสังคม จิตรได้สะท้อนความจริงในประวัติศาสตร์สังคมมนุษย์ว่า ชนชั้นที่เจริญกว่าหรือมีฐานะปกครองทางการเมืองในสังคม มักจะเรียกชนชาติที่ล่าหลังกว่าหรืออยู่ภายใต้อำนาจปกครองของตนด้วยชื่อที่มีความหมายต่ำทรามหรือเหยียดหยามดูถูก ยิ่งชาติใดมีความเจริญทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมมากเพียงใด ก็ยังมีคำเรียกชนชาติต่างๆ อย่างดูถูกเหยียดหยามมากตามไปด้วยเพียงนั้น ความรู้สึกดูถูกเหยียดหยามดังกล่าวนี้จะปรากฏออกมาเป็นกระแสใหญ่ๆ สองกระแส คือ 1) การดูถูกทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ซึ่งจะแสดงออกโดยไม่ยอมรับว่าชนชาติที่มีระดับความเจริญต่ำกว่าตนเป็น “คน” หากจะเรียกด้วยชื่อที่มีความหมายเป็น “สัตว์” หรือ “ผี” 2) การดูถูกโดยฐานะทางสังคม คือ ยอมรับว่าเป็น “คน” แต่วัดระดับชนชั้นของแต่ละคนด้วยฐานะทางสังคมของชาตินั้นๆ ชนชาติที่เป็นผู้ปกครองจะใช้คำเรียกชนชาติใต้ปกครองที่มีความหมายว่า

ชี้ข้า และ คนป่าเถื่อน การเรียกชื่อชนชาติหรือชนเผ่าต่างๆ ของชาวอินเดีย ได้แก่ **มิลักกะ มิลักขุ หรือ มิลักโซ** โดยในแง่นี้ จิตรได้พบว่า ชนเผ่าอารยันที่ได้ชื่อว่ามีควมก้าวหน้าทางสังคมในอินเดียมากที่สุด ในฐานะผู้พิชิตให้เผ่าอื่นๆ ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิม ก็ใช้คำเรียกชนเผ่าอื่นๆ ว่า **มิลักกะ มิลักขุ หรือ มิลักโซ** ซึ่งแปลว่า **คนป่าเถื่อน คนชาวเขา คนชั้นต่ำ คนไม่บริสุทธิ์** ทั้งๆ ที่แท้จริงแล้ว คำว่า “**เมเลข**” ในภาษาตระกูลเซมิติก จะแปลว่า **เจ้า หรือ ราชา**

กิราต ชาวอารยันใช้เรียกผิวเหลืองชาวเมโสโปเตเมีย หรือ **เนสาท (บาลี)** ชาวอารยันใช้เรียก ชนชาติในตระกูลบออสตริค **นิสาท** แปลว่า **คนปัญญาทึบ หรือชาวประมง และนักล่าสัตว์** หมายถึงพวกอ่อนเร่พเนจรหาจับสัตว์กินไปวันๆ

ทาส - ทัสยุ ชาวอารยันใช้เรียกชนเผ่าทราวิทที่ครอบครองอินเดียก่อนหน้าที่ยึดครองทาส แปลว่า **ชี้ข้า ทัสยุ** แปลว่า **โจร ประวัติศาสตร์** ของชาวอารยันกับชนเผ่าทราวิทนี้ ก็ได้กลายเป็นมหากาพย์เรื่องยิ่งใหญ่ คือ **รามายณ** ที่ฝ่ายอารยันนั้นมีพระรามเป็นผู้นำ ส่วนฝ่ายทราวิทมีศกัณฐ์เป็นผู้นำ ส่วนบริวารที่เป็นชนพื้นเมืองทั้งหลายในรามายณก็จะเป็น **ยักษ์มาร รากษส อสูร วานร** ทั้งลิงขาว ลิงเหลือง ลิงแดง ลิงดำ ฯลฯ จะเห็นว่า แม้แต่บรรดาทหารของฝ่ายตน ชาวอารยันก็ไม่ยอมให้เป็น “คน” ทั้งที่จริงๆ คำ “**ทาส**” ในภาษาทราวิท ไม่ได้มีความหมายว่าชี้ข้า แต่เมื่อตกต่ำกลายเป็นชี้ข้า ชื่อจึงกลายเป็นความหมายของชี้ข้า

นาค หรือ **นาคา** ชาวอารยันดูถูกนาคมาก ถือว่า เป็นมิลักกะ พวกหนึ่ง การดูถูกเหยียดหยามชนเผ่านี้ การไม่ยอมรับว่า **นาค** เป็นคน สะท้อนออกมาในการบวชพระในวงการพุทธศาสนา ที่ก่อน

บวชพระอุปัชฌาย์ต้องถามว่า **มนุโส สิ** เจ้าเป็นคนหรือเปล่า?

ในสังคมไทยมีคำว่า “**อารย**” และ “**อารยะ**” มีความหมายว่า **เจริญ** นั้น นั่นก็คือคำ และความหมาย ที่มีชาวอารยัน ผู้ยิ่งใหญ่แห่งอินเดียเป็นผู้สร้างขึ้นนั่นเอง

ส่วนการเรียกชื่อชนชาติและชนเผ่าต่างๆ ในสังคมไทย ในพม่า ลาว และไทย เช่น **ชาวไทย** เรียกชนเผ่าแถบจังหวัดพัทลุง ตรัง สงขลา ปัตตานี กระบี่ สตูล ว่า **เขม็ง** (ภาษามลายู แปลว่า **ค่าง หรือ ลิงแขนยาวชนิดหนึ่ง**) เรียกชาวเวียดนามในภาคอีสานของไทยว่า **ก้อย แกว** ซึ่งชนชาติที่ถูกเรียกไม่พอใจอย่างมาก แม้กระทั่ง พวกยางแดง ในพม่า ซึ่งพม่าเรียกพวกนี้ว่า **กะยิ่น** พม่ายุคเก่าถือว่าเป็นพวกล้ำหลังมาก น่ารังเกียจมาก แม้ในฝั่งไทยฝั่งลาวก็เช่นกัน ที่พบว่าได้เหยียดหยามชาวยางแดงลงเป็นยักษ์เป็นผีไปเช่นกัน

การถูกดูถูกเหยียดหยามมาชั่วระยะเวลาอันยาวนานนี้ ทำให้ชาวยางแดงหรือกะเหรี่ยงแดง แสดงวิญญานมนุษย์ของตัวเองออกมา โดยได้ตั้งรัฐของเขาขึ้นมาเป็นรัฐหนึ่งของสหภาพพม่า

จะเห็นว่าในภาคสองนี้ จิตรชี้ให้เห็นการดูถูกเหยียด กดขี่ ข่มเหง ชนชาติที่ต่ำต้อยกว่าจากชนชาติที่มีความเจริญกว่านั้น รังแต่จะสร้างปัญหาแก่มนุษยชาติไม่จบสิ้น สงครามที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ค่อนโลก แท้จริงก็มาจากมนุษย์ที่ยันเหยียดเบียดเบียนกันเอง

เนื้อหาใน **ภาคสาม** ข้อเท็จจริงว่าด้วย **ชนชาติขอม** มุ่งส่องสะท้อนไปที่มิตความเข้าใจเกี่ยวกับ “**ขอม**” ที่เข้าใจคนไทยส่วนเข้าใจความหมาย “**ขอม**” ไม่ตรงตามความเป็นจริง โดยจิตร พบว่า

1) กะหลอม หรือ กำหลอม ในภาษาไทยลื้อ หมายถึง ชาวไทยสยามที่อยู่ใต้เขตภาคพายัพลงมา

2) กะหลอม (กะเลาะ, เกาะเลาะ) ในภาษามูเซอ หมายถึง ชาวไทยภาคพายัพ

3) กะหลอม ในภาษาจีนห่อ (จีนพื้นเมือง ยูนนานประเทศจีน) เรียกชาวไทยล้านนาหรือคนเมือง (ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย) ว่า เกอหลอ บางถิ่น เรียก โกล, กอลอ ซึ่งเป็นความพยายามที่จะออกเสียง กล่อม หรือ กะหลอม นั่นเอง

ภาษาตระกูลไทย-ลาวนั้น มีแนวทางของเสียงแบ่งได้ 2 แนวใหญ่ๆ คือ พวกที่ออกเสียง ร หรือ ล ถ้าได้ชัดเจน พวกที่ออกเสียง ร หรือ ล ถ้าไม่ได้ คำว่า กะหลอม นี้ จึง มีการออกเสียงต่างๆ ไป มี กำหลอม กล่อม กรอม ขรอม ขอม เป็นต้น

ที่สำคัญ จิตรไม่พบ ภาษาใดที่ใช้คำนี้หมายถึง ชาวเขมรแห่งประเทศกัมพูชาในปัจจุบันเลย และที่สำคัญกว่านั้น ชาวเขมรกัมพูชาไม่เคยเรียกตัวเองว่า “ขอม”

นี่คือสาระสำคัญอย่างย่อ ในหนังสือ ความ เป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และ ลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ ที่กาลเวลาได้ พิสูจน์คุณค่า สามสิบเจ็ดปีล่วงมาแล้ว ที่ผลงานชิ้น สุดท้ายของชีวิตนักวิชาการอย่าง จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านไท/ไทยศึกษา นับวันยิ่ง งอกเงยขึ้น หลักฐาน-ข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะจากการ วิจัยสนาม ในพื้นที่มีคนสยาม ไท ลาว ขอม คงจะ สามารถเสริมสร้าง ต่อยอด องค์ความรู้ที่จิตรได้ สร้างสรรค์ขึ้นไว้อย่างเป็นระบบ กระทั่งอาจคัดค้าน-โต้แย้งได้เป็นกรณีๆ ไป

หนังสือเล่มนี้ มีเนื้อหาที่อุดมสมบูรณ์ มีรายละเอียดแต่ละช่วง แต่ละตอนที่ล้วนแล้วแต่น่าสนใจ

น่าสับสน น่าตีความในเชิงทั้งสนับสนุน และโต้แย้ง ได้ แต่สิ่งที่นักวิชาการรุ่นใหม่ไม่พึงมองข้าม ละเลย ทั้งยังควรใส่ใจ คือ ประเด็นสำคัญที่จิตรคงจะได้ เขียนทิ้งท้ายไว้ก่อนเดินทางจากไป โดยเขียนไว้เป็น คำนำของหนังสือเล่มนี้ จากใจของจิตร ภูมิศักดิ์ โดยตรง คือ

ผู้ที่ค้นคว้าที่มา และความหมายของคำสยาม ในอดีตนั้น สังเกตได้ว่า ทุกท่านมักเริ่มต้นด้วย ยึดถือความรักชาติเป็นที่ตั้ง สำหรับข้าพเจ้า ความรู้สึกชาตินิยม กับข้อเท็จจริงทาง ประวัติศาสตร์นั้น รู้สึกว่าบางครั้งก็อาจจะขัด กันในบทความนี้ จึงเริ่มต้นจากข้อเท็จจริงทาง ประวัติศาสตร์ มิได้เริ่มต้นจากความรู้สึก ชาตินิยม มิได้ปิดประตูตายสำหรับความหมาย ที่ร้าย และเปิดประตูต้อนรับเฉพาะความหมาย ที่ดีด้านเดียว

(จิตร ภูมิศักดิ์. 2546: 21)

หนังสือเล่มนี้ งานวิจัยของสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.) ยกให้เป็นหนึ่งในร้อยเล่มที่ คนไทยควรอ่าน จึงเป็นหนังสือที่คน “ไทย” จำเป็น ต้องอ่าน ยิ่งคน “สยาม” ด้วยแล้ว ยิ่งต้องอ่านมากๆ จบ เพื่อเรียนรู้และรู้ทั้ง “ความเป็นไทย” และเข้าใจ “ความเป็นสยาม” อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตร ภูมิศักดิ์. (2556). ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ชนนิยม.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2553). สยาม หรือ ไทย?. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2553 แม่น้ำโขง ณ นครพนม II Social and Economics Corridors of the Mekong Basin. ระหว่างวันที่ 21-22 ตุลาคม 2553 ณ โรงแรมนครพนม ริเวอร์วิว จังหวัดนครพนม.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2551, กรกฎาคม 25). ชาติที่ภูมิชนอลกับชาติที่ม้งวาน. มติชนสุดสัปดาห์. 28 (1458) : 20.
- มุกหอม วงษ์เทศ. (2011). ความเป็นไทย: อัตลักษณ์แห่งความดักดาน. ค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2556 จาก <https://www.google.co.th/#sclient=psy>.